

томах:Т.6. – М.: Мысль, 1966. – С. 355-652.

9. Маркс К. Из ранних произведений / Карл Маркс, Фридерик Энгельс. – М.: Госполитиздат, 1956. – 699 с.

10. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Маслоу. – СПб.: Евразия, 1999. – 248 с.

11. Фромм Э. Бегство от свободы / Эрих Фромм. – М.: Прогресс, 1989. – 272 с.

References

1. Altshuller G.S. Kak stat eretikom / Altshuller G.S., VYortkin I.M. // Kak stat eretikom. – Petrozavodsk: Kareliya, 1991. – S. 9-184

2. Argayl M. Psihologiyaschastya / MayklArgayl – M.: Piter, 2003. – 272 s.

3. Bondarenko A.F. Psihologicheskayapomosch: teoriyaiapraktika / A.F. Bondarenko. – M.: Nezavisimaya firma “Klass”, 2001. – 336 s.

4. Butchenko T.I. Sotsialno-politychneproektuvannya: problema vzaiemozviazku suspilnykh potreb i derzhavnykhinteresiv / T.I. Butchenko. Monohrafiia. – Zaporizhzhia: KSK-Alians, 2011. – 280 s.

5. Volovyk V.I. Vstup do filosofii / V.I. Volovyk. – Zaporizhzhia, 2000. – 217 s.

6. Gegel G. V. F. Filosofiya prava / G.V. Gegel. – M.: Myisl, 1990. – 524 s.

7. Zotova O.I. Tsenostnyie orientatsii i mehanizmyi sotsialnoy regulyatsii povedeniya / O.I. Zotova, M.I. Bobneva // Metodologicheskie problemyi sotsialnoy psihologii. – M., 1975 – S. 241-254

8. Kant I. Antropologiya //Immanuel Kant. Sochineniya v 6 tomah: T.6. – M.: Myisl, 1966. – S. 355-652.

9. Marks K. Izrannihproizvedeniy / Karl Marks, Friderik Engels. – M.: Gospolitizdat, 1956. – 699 s.

10. Maslou A. Motivatsiyailichnost / A. Maslou. – SPb.: Evraziya, 1999. – 248 s.

11. Fromm E. Begstvootsvobody / Erih Fromm. – M.: Progress, 1989. – 272 s

Krivoruchko A.Y., postgraduate for the department of social philosophy and management, National University of Zaporizhzhya (Ukraine, Zaporizhzhya), krivoruchko@gmail.com

The interrelation of the life goals and vital state as a regularity of forming of the dissatisfaction of life

In this article is committed the attempt to search the interrelation of the life goals and vital state as a regularity of forming of the dissatisfaction of life. It was analyzed that the life goals are formed under the direct influence of needs and motives. The vital state integrates the environment, the social and spiritual sphere, the totality of the things that people need, the inward habit that actively functions in its individuality and in the social medium and socio-communicative processes. It was investigated the features of the connection between needs and goals, interest and motive, goals and state. If the life goals and wishes are not realized and the desired and actual differ essentially from each other, appears the phenomenon of the dissatisfaction of life. It gives us the right to assert that it is regularity because it is the interrelation that is permanently repeated and is necessary in our life.

Keywords: the phenomenon of dissatisfaction, life goals, vital states, needs, interests, motives, regularity.

Krivoruchko A. Ю., аспиранткафедры социальной философии и управления, Запорожский национальный университет (Украина, Запорожье), krivoruchko@gmail.com

Взаимосвязь жизненных целей и жизненного состояния как закономерность формирования неудовлетворенности жизнью.

В статье сделана попытка выявить взаимосвязь между жизненными целями и жизненным состоянием как закономерностью формирования феномена неудовлетворенности жизнью. Проанализировано, что жизненные цели формируются под непосредственным воздействием потребностей и мотивов, а жизненное состояние интегрирует в себе окружающую природную среду, сферу социального и духовного, совокупность необходимых человеку вещей, а также внутренний духовный мир, который активно функционирует в ее индивидуальности и социуме, в социально-коммуникативных процессах. Исследованы особенности связи между потребностями и целями, интересом и мотивом, целями и состоянием. При нереализованности жизненных целей и желаний, существенных различий между желаемым и реальным, возникает феномен неудовлетворенности жизнью, что дает нам право утверждать, что это является закономерностью, ведь это взаимосвязь, что постоянно повторяется и является необходимым в жизни.

Ключевые слова: феномен неудовлетворенности, жизненные цели, жизненное состояние, потребности, интересы, мотивы, закономерность.

* * *

УДК 280:2

Гудима І. П.

кандидат філософських наук, доцент,
завідувач кафедри філософії,
Черкаський державний технологічний університет
(Україна, Черкаси), gudima67@mail.ru

КОНЦЕПЦІЇ ІНДЕТЕРМІНІЗМУ В СУЧАСНІЙ НАУЦІ ТА ТЕОЛОГІЧНА ДОКТРИНА ЧУДА

Аналізується як традиційне християнське вчення про чудо, так і спроби сучасних теологів модернізувати це вчення. Метою даної статті є аналіз одного з напрямів оновлення теологічної доктрини чуда, який пов'язаний з інтерпретацією даних сучасної науки, а саме-нелінійного розуміння детермінізму науковцями. Використання теоретико-методологічних підходів статті зумовлювалося самим предметом думки та характером поставлених завдань. В статті використовувались різноманітні загальні методи пізнання: загально-філософські, спеціальні загальнонаукові і окремо-наукові теоретичні методи. Автор додержувався принципу об'єктивності, історизму, широко застосовував каузальний аналіз і типологічний метод дослідження. Основним результатом опрацювання проблеми став висновок про те, що для теологів, які перебувають у пошуках прийнятних моделей вираження дії Бога і одночасно виявляють зацікавленість сучасними відкриттями вчених, області нелінійного прояву детермінізму виступають місцем, де вони бачають сферу чудесного, фокус зосередження божественної сили. Нові відкриття науки в царині природи мікросвіту для них відкривають двері на шляху нового осмислення і викладу особливого промислу та чуда.

Ключові слова: Бог, теологія, наука, чудо.

Істотною ознакою ХХ століття став бурхливий розвиток природничо-наукових знань, техніки і технології. Очевидним також є те, що наука, нарешті, здається отримує змогу переконливо пояснити світобудову з точки зору найменших і найбільших частин матерії. Не стоїть осторонь культурних здобутків сучасності і релігія. Її нинішнє становище стимулює релігійних ідеологів до того, аби якомога більше зусиль докладати до оновлення традиційних релігійних уявлень, в тому числі і через богословське витлумачення даних сучасної науки. Новітні теологічні інтерпретації передових наукових теорій покликані засвідчити здатність релігії опанувати принципи сучасного наукового мислення і дати останньому правильне витлумачення та, врешті-решт, підтвердити значущість релігії в сучасному суспільному житті.

В сучасному християнстві має місце така ситуація, коли віруючі, з їх активним пізнавальним ставленням до світу, примушують релігійних ідеологів тим або іншим чином піддавати уважному та ретельному вивченню приголомшливі й дивні події, що виводяться теологами з надприродного джерела, та відшукувати для них в кожному випадку вагомі і вичерпні пояснення. Глибока зацікавленість оточуючим світом сучасних віруючих підштовхує релігійних ідеологів до того, аби організувати захист та виправдання чуда насамперед за допомогою доведень, звернених до розуму. А тому перевіряючи зміст своїх повчань про чудо засобами розуму, богослови намагаються вилучити з них застарілі положення, замінивши їх раціональним благочестям. Актуальність обраної теми звідси обумовлюється тим, що, незважаючи на велику зацікавленість сучасних дослідників релігійною проблематикою, складовими і проявами релігії, саме віра в чудо, а особливо окремі оновленські тенденції, покликані оновити таку віру, не стали об'єктом спеціальної уваги науковців.

Серед праць, які методологічно озброїли автора та дозволили йому визначитись щодо тих пізнавальних актів та принципів організації дослідження, які б

сприяли ефективному й адекватному вивченню названої вище наукової проблеми, слід виокремити роботи закордонних та вітчизняних вчених і мислителів: Чарльза Хаммеля, Алвіна Плантаґи, Алістера Мак-Грата, Арнольда Грюнбаума, Ієна Барбура, Сергія Аверінцева, Дмитра Угриновича, Юрія Кімельова, Григорія Габінського, Анатолія Колодного та інших. Поміж публікацій, безпосередньо присвячених виявленню специфічного змісту віри в чудо, аналізу зв'язку християнської доктрини чуда зі станом християнської теології, особливої уваги заслуговує дослідження Григорія Габінського "Теологія і чудо. Критика богословських концепцій. – М.: "Мысль", 1978". В своїй монографії, де опрацьовано богословські праці 60–х – 70–х років ХХ століття, філософ розкриває природу християнської теології, глибоко і всебічно аналізує теологічну доктрину чуда, розглядає як традиційні вияви останньої, так і оновленські її експлікації. І все ж, у сучасній вітчизняній релігієзнавчій та філософській літературі на жаль спостерігається брак досліджень присвячених вивченню особливостей витлумачення сучасними теологами віти в чудо, хоча за кордоном безперервно, даній темі присвячена сила силена як спеціальних богословських праць, так і досліджень світських науковців. А тому свою мету автор вбачає в спробі виповнення тієї прогалини, яка утворилася в сфері вітчизняного студіювання позначеної теми, а також у вивченні тих прийомів та способів аргументації, що їх використовують сучасні теологи в теоретичному виправданні та обґрунтуванні віри в чудо.

На шляху включення результатів природничо-наукового вивчення світу в сферу релігійного світорозуміння, теологи сподіваються отримати потужний теоретичний ресурс для нового розуміння специфічних дій надприродного у чуді. Одним із таких напрямів, який відкриває деякі апологетичні перспективи оновленого бачення чуда, є вивчення так званих хаотичних систем, а, точніше, непередбачуваної поведінки систем, підпорядкованих закону причинності. Як відомо, за певних умов динамічні системи (фізичні, хімічні, біологічні та □он.) можуть переходити у хаотичний стан, в якому їх поведінка на макроскопічному (такому, що спостерігається) рівні принципово непередбачувана. Найменші зміни вихідних параметрів хаотичних систем врешті-решт зумовлюють виникнення якісно нових варіантів розвитку. Схожі процеси, пов'язані з посиленням мікрозмін (мікрофлуктуацій), представлені у погоді; вони відомі під назвою "ефекту метелика" Едварда Лоуренса – коли коливання крил метелика в нетрях африканської сельви може виступити реальною причиною торнадо на узбережжі Північної Америки, через процеси мікрофлуктуацій, що відбуваються в ланцюжках складних взаємодій. Науковцям відомо, що рівняння, які фіксують параметри змінюваності хаотичних систем, носять детерміністський характер, а це вказує на те, що коли вихідні дані тут відомі точно, достовірний прогноз майбутніх подій не є неможливим. Однак практично досліднику доводиться мати справу з нескінченно малими величинами, значення яких піддається встановленню тільки до певної межі, а тому стосовно цих систем завжди бути місце так звана

"евентуальна непередбачуваність". Вона пов'язана з природною неспроможністю спостерігача врахувати всі можливі мікрофлуктуації, особливо в вузлах біфуркації того чи іншого процесу, а, відтак, і дати більш-менш точний прогноз розвитку і зміни об'єкта дослідження.

Для теологів, які перебувають в пошуку прийнятної моделі виразу дієвості Бога у світі та одночасно виявляють зацікавленість сучасними здобутками науковців, горизонт евентуальної непередбачуваності станів хаотичних систем виступає місцем, де вони вбачають "перст Божий", фокус зосередження його божественної сили. Нові відкриття науки в царині досліджень природи мікросвіту для них відкривають двері на шлях нового осмислення та викладу вчення про особливий промисел Бога та чудо. "Невизначеність, відкрита квантовою механікою і теорією хаосу в рамках мікросвіту, – зауважує з цього приводу протестантський теолог Джон Коллінз, – помітно надихнула деяких християнських мислителів. Позаяк світ не підпорядковується суворим законам, міркують вони, то залишається місце для чудес і свободи волі" [1, с. 274].

Російський дослідник О. О. Гриб, характеризуючи процес перегляду аристотелівської концепції причинності, також звертає увагу на те, що ідеї квантового індетермінізму дають нові творчі імпульси для богословських роздумів про канали зв'язку Бога зі світом та чудо. "Чи можливо вважати квантовий індетермінізм "вікном" в... світ божественного?" У такий спосіб ставить питання О. О. Гриб та відразу надає власної аргументованої відповіді: "Сьогодні детермінізм Лапласа скинуто з його п'єдесталу і це відкриває нові можливості для подальших богословських студій.

...Саме через квантовий індетермінізм і відбувається контакт однієї свободи з іншою. Серед різноманітних випадкових образів, статистика яких визначається хвильовою функцією, є такі, котрі при їх ідентифікації визначаються людиною як божественні, як слова Божі. Коли ж цей образ втілено в діях, людина, через наявні в неї релігійні відчуття та досвід церкви, все більш переконується в божественності вихідного образу" [2, с. 55].

Уведення принципу індетермінізму в царину пояснення низки фізичних процесів надало теологам підстави знову вести мову про чудо, як про вплив Бога, котрий діє на долю випадковості в природних законах з метою бути почутим, розпізнаним і, зрештою, прийнятим сучасною людиною. Католицький теолог Ф. Лелотт, зваживши на перегляд застарілих положень детермінізму, кінець кінцем заявив: "...Сучасна наука дійшла до заперечення суворого детермінізму законів і визнає в їх дії деяку царину випадковості – царину, де мають місце виключення з закономірності. В такому розумінні чудо здійснювалося б саме в цій царині, розширюючи її чи, навпаки, звужуючи. Чудо виявилось б тоді втручанням Божим, що діє на долю випадковості в природних законах, задля того, щоб вплинути на нашу свідомість" [3, с. 118].

Протестантський теолог Артур Пікок, аналізуючи різні варіанти розуміння божественної промислительної діяльності, котрі скориговані на сучасні наукові здобутки, вимушений визнати наступне: "На прикладі дещипативних систем, макроскопічні стани яких

виникають в результаті посилення флуктуацій на мікрорівні, Бога можна уявити як активний початок, котрий скеровує мікроподії в оточуючому світі з метою отримання великомасштабних результатів, що відповідали б його Божественній волі” [4, с. 118].

Однак, продовження цієї лінії богословського опрацювання особливого промислу, чуда, тим же Пікоком визнається неперспективним. Головна богословська вада такого розуміння божественного промислу криється у тому, що дієвість Бога за таких тлумачень завжди буде усвідомлюватися лише як окремих випадок втручання та описуватися в термінах інтервенціоналізму, чого, як доводилося раніше, сучасна теологія намагається уникати. Нова ж риса, яка додається до інтервенціональних витлумачень, в разі залучення теоретичного ресурсу непередбачуваності в хаотичних системах, полягатиме у тому, що дієвість Бога в таких випадках завжди буде непомітною для людей. З іншого боку, побудова релігійної картини світу, яка б враховувала і використовувала данні досліджень у цій галузі науки, буде неефективною також з-за того, що на нинішній час не існує розвиненої і тим більш завершеної теорії хаотичних систем, а тому продовження богословської розробки особливого промислу, чуда в цьому напрямі поки що позбавлено сенсу бо за будь яких обставин воно буде тяжіти до того аби *obscurum per obscurius*. Теолог Пікок власноруч оцінює стан богословського опрацювання цього питання наступним чином: “На перший погляд уведення якостей непередбачуваності, гнучкості та відкритості в наше бачення оточуючого світу допомагає визначити можливу точку прикладення зусиль Бога, котрий діє в “провалах” причинності, закритих для зовнішнього спостереження. Проте... така Божественна діяльність буде всього лише різновидом постулату про Божественне втручання, якого ми намагаємося уникати...”

Все це приводить до висновку про те, що усвідомлення непередбачуваності, гнучкості та відкритості багатьох природних процесів і систем саме по собі не допомагає відшукати “причинний стик” або точку прикладання сили Бога в оточуючому світі” [4, с. 186].

Як видно, один з напрямів, по якому намагається прямувати теологія, що воліє по-новому усвідомити і пропагувати промислительну діяльність Бога, пов’язаний із залученням наукових даних. Серйозні сумніви в теологічній ідентичності пошуків присутності Бога в ізольованих актах втручання у світ або ж в прогалинах наших знань про нього, вимушують частину авторів звертати свої погляди до науки, яка (сподіваються вони) збагатить раціональні основи специфічно-християнських тверджень про Бога, способи його дій у світі тощо. В їх теоретизуваннях присутність Бога у світі пояснюється переважно в тих подіях, значна частина яких істотно змінюється через наслідки, що виявляються на макрорівні (наприклад хаотичних).

Серед сучасних теологів доволі поблажливе ставлення знайшла для себе навіть думка про те, що наукове бачення природи, структури та функціональності світобудови по-своєму спроможне наситити ті джерела, які живлять віру та розширюють

теологічні горизонти розуміння справ Божих. Але, незважаючи на сказане вище, слід визнати, що нові характеристики світу, виявлені природознавством, все ж не дозволяють теологам ясно збагнути і переконливо викласти способи дій Бога у світі, також, як і розплутати, врешті-решт, проблему “вузла причинності” в діяльності Бога. Згадуваний вище протестантський теолог Пікок, узагальнюючи підсумки цих пошуків, відзначає, що намір опанувати загадку діяльності Бога у такий спосіб є, поки що, нездійсненним: “таким чином, маршрут до розуміння особливого Божественного Промислу заснований на науковому баченні світу, заводить у глухий кут!” [4, с. 186].

Здійснювана релігійними ідеологами модернізація релігійної картини світу, як виявилось, не може обминути окремих гострих питань, в поясненні яких нинішня теологія вбачає своє серйозне покликання і важливу мету. Серед них чи не найпершим виступає “питання чуда” і не просто питання загалом, а, насамперед, той його аспект, котрий безпосередньо торкається розв’язання проблеми “вузла причинності” та понятійного охоплення й передачі способів дій Бога у світі. Категоричне неприйняття низкою богословів концептуалізації інтервенціоналізму, де прями творчі акти Бога в царині власного творіння передаються саме як видиме ігнорування законів природи та втручання в упорядкованість світобудови, приводять окремих авторів до пошуку нових теоретичних можливостей задля відповіді на питання – чи справді можна знайти якісь ознаки активності Бога в цьому світі, а якщо це так, то які саме вони?

В цьому напрямі окремі автори знімають граничне розмежування понять “закону природи” й “Божого діяння” і відносять всі явища, або до звичайних подій, що повторюються та, в принципі, підпадають під прогнозування, або до чудес, які, звісно, не можна віднести до звичайних подій і, тим більше, спрогнозувати. Однак, додають вони, “рука Бога” неодмінно присутня як в явищах першої групи, так і явищах другої. “Тому то, – твердить історик науки і християнський письменник Чарльз Хамель, – перекреслювати чудеса лише на підставі того, що вони порушують “закони природи”, “ненауково”. Біблія не вчить, що Бог втручається в частково не залежний від Нього розвиток природних явищ. Не є Він і “Богом непізнаваного”, влада Котрого поширюється на незрозумілі явища всесвіту. Просто, коли Він творить чудеса, то, згідно з волею Своєю, здійснює унікальні дії, що виходять за рамці звичайної схеми” [5, с. 239]. Тим більше, зауважує автор, наші наукові закони не можуть напевно дати зрозуміти що і як сталося в минулому та що і як відбуватиметься у майбутньому; вони лише здійснюють опис регулярно повторюваних явищ з певною вірогідністю та дозволяють будувати прогнози на підставі лише очікуваного ефекту. Тільки таке витлумачення причинної обумовленості природи та чуда, вважають теологи, надасть їм шанс належним чином викласти ефективно пояснення того, як Бог може взаємодіяти зі світом, не порушуючи впродовж цього тих регулярності, які відомі науці.

І все ж, аналіз сучасних релігійних концепцій чуда, безпомилково свідчить також і про те, для теології

зусилля навіть самого допитливого розуму в справі осягнення дій Божих у світі часом стикаються з нездоланими, самою вірою визначеними кордонами, а будь-який, навіть самий зухвалий пізнавальний акт призупиняє свій поступ перед його (чуда) містичним, непізнаваним ядром. В цьому ключі чудо богословами витлумачується не як загадка або містифікований ребус, що їх з часом є сподівання розв'язати чи розплутати, а як незбагненна таємниця, ключі від якої перебувають в позабарних інституціях, в вимірах чистої абстракції. І безсумнівним мірилом тих меж, за які не вільно сягнути розуму в “питанні чуда” є, за глибоким переконанням релігійних ідеологів, проблема “вузла причинності”, в широкому розумінні, проблема модальності божественних дій у світі. З-за відсутності ж пояснення цього кола питань, без яких годі й сподіватися пролити світло розуміння на питання модусу реальності чуда, будь які концептуалізації останнього не зможуть виконати ту роль, яка їм відводиться, а саме – зробити переконливим і життєздатним вчення про дієвого Бога, здатного творити неможливе.

Список використаних джерел

1. Коллінз К. Джон. Наука и вера. Враги или друзья? Пер. с англ. – Черкассы: Коллоквиум, 2005. – 560 с.
2. Гриб А. А. Квантовая физика, случай и религиозный опыт // Наука и богословие. Антропологическая перспектива / Ред. Владимир Порус. – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2004. – С.52–60.
3. Лелотт Ф. Решение Проблемы Жизни. Христианское мировоззрение. – Брюссель: Изд. “Жизнь с Богом”, 1984.
4. Пикок А. От науки к Богу: Новые грани восприятия религии. – Пер. с англ. К. Савельева. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002. – 304 с.
5. Хаммель Чарльз. Дело Галилея. Есть ли точки соприкосновения науки и богословия? – М.: Триада, 1998. – 360 с.

References

1. Kollinz K. Djon. Nauka i vera. Vragi ili druzya? Per. s angl. – Cherkassy: Kollokvium, 2005. – 560 s.
2. Grib A. A. Kvantovaya fizika, sluchay i religioznyiy opyt // Nauka i bogoslovie. Antropologicheskaya perspektiva / Red. Vladimir Porus. – M.: Bibleysko-bogoslovskiy institut sv. apostola Andrey, 2004. – S.52–60.
3. Lelott F. Reshenie Problemyi Jizni. Hristianskoe mirovozzrenie. – Bryussel: Izd. “Jizn s Bogom”, 1984.
4. Pikok A. Ot nauki k Bogu: Novyie grani vospriyatiya religii. – Per. s angl. K. Saveleva. – M.: FAIR-PRESS, 2002. – 304 s.
5. Hammel Charlz. Delo Galileya. Est li tochki soprikosnoveniya nauki i bogosloviya? – M.: Triada, 1998. – 360 s.

Gudyma I. P., PhD, Associate Professor, Head of Department of Philosophy, Cherkasy State Technological University (Ukraine, Cherkasy), gudima67@mail.ru

Concept of determinism in modern science and theological doctrine miracle

The article examines the traditional Christian teaching about the miracle, and modern attempts to modernize the teaching of theologians. The purpose of this article is to analyze one of the areas of renovation theological doctrine miracle associated with the interpretation of the facts of modern science – namely, the understanding of nonlinear determinism scientists. Using the theoretical and methodological approaches the article caused by the object of thought and character of tasks. The paper used in a variety of common methods of knowledge: general philosophical, general scientific, special theoretical methods. The author followed the principle of objectivity, historicism is widely used causal analysis and typological method of research. The main result of the study of the problem was the conclusion that the theologians who are in search of acceptable models of expression and action of God at the same time interested in the discoveries of modern scientists, the area of nonlinear manifestations of determinism are the place where they see the scope of the miraculous, the focus of concentration of divine power. New scientific discoveries in the field of natural microcosm open doors for them in the way of new thinking and presentation of wonder.

Keywords: God, theology, science, miracle.

Гудыма І. П., кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії, Черкаський державний технологічний університет (Україна, Черкаси), gudima67@mail.ru

Концепции индетерминизма в современной науке и теологическая доктрина чуда

Анализируется как традиционное христианское учение о чуде, так и попытки современных теологов модернизировать это учение. Целью данной статьи является анализ одного из направлений обновления теологической доктрины чуда, связанного с интерпретацией данных современной науки, а именно – нелинейного понимания детерминизма учеными. Использование теоретико-методологических подходов статьи обусловлено самим предметом мысли и характером поставленных задач. В статье использовались различные общие методы познания: общеполитические, специальные общенаучные теоретические методы. Автор следовал принципу объективности, историзма, широко применял каузальный анализ и типологический метод исследования. Основным результатом проработки проблемы стал вывод о том, что для теологов, находящихся в поисках приемлемых моделей выражения действий Бога и одновременно проявляющих интерес к современным открытиям ученых, области нелинейного проявления детерминизма выступают местом, где они видят сферу чудесного, фокус сосредоточения божественной силы. Новые открытия науки в области природы микромира для них открывают двери на пути нового осмысления и изложения особого промысла и чуда.

Ключевые слова: Бог, теология, наука, чудо.

* * *

УДК 165–045.34

Драпогуз В. П.

кандидат філософських наук, доцент, Центр гуманітарної освіти НАН України (Україна, Київ), drapohuz@gmail.com

ТРАНЗИТНЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ТИП ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІУМУ

Розкриті сутність і визначальні характеристики транзитологічної парадигми, в контексті якої проаналізовано різноманітні підходи до концептуалізації феномена “транзитне суспільство”.

Ключові слова: транзит, трансформація, перехідне суспільство, реформа, оптимізація, модернізація.

Одним з усталених виразів, що характеризують період демократизації є концепт транзиту. Термін “транзитний” у перекладі з англійської “transitional” означає перехідний, транзитний. Парадигма транзиту домінує у наукових публікаціях із проблем демократизації. Засновником транзитології вважається американський політолог Данкварт Растроу, який у 1970 р. першим піддав політичному аналізу процесу демократизації в роботі “Переходи до демократії” [15].

Демократичний транзит – політичний процес, що відбувається в існуючому правовому полі держави та супроводжується зломом інститутів попереднього політичного режиму, встановленням і зміцненням широкої мережі демократичних інститутів громадянського суспільства й посиленням демократичних функцій державно-владних структур.

Транзит як процес трансформації посттоталітарних суспільств охоплює весь спектр суспільних відносин: політику, економіку, соціальну структуру, управління, культуру та духовну сферу. Цей період називають періодом переходу одного типу суспільства в інший. Стан межовості має властивість в один і той же час набувати рис того стану, до якого процес переходить. Тобто, транзитне суспільство має змішану неоднорідну структуру.

Транзитивний характер надає політичній системі нових рис. Так, можна виділити п'ять рис політичного режиму України: 1) демократія (наявність парламенту, загальних виборів тощо); 2) олігархія (наявність надзвичайно заможних людей, які контролюють основні